

fișa de o potrivă pe toți Români mai ales pe cei înstrăinați.³⁸

Portretul făcut de B. P. Hasdeu poate rămâne ca o concludență moștenire, având tocmai misiunea de a releva acele elemente ce i-au fost specifice lui V. A. Urechia, instrumente de lucru pentru propășirea neamului său. Contemporanii au înțeles că pentru V. A. Urechia contribuția la propășirea Ateneului Român a fost o permanentă preocupare și ca atare au acționat pentru cinstirea sa și prin realizarea unui bust evocator³⁹. Lucrarea a fost încredințată celui care l-a cunoscut și apreciat ca neobosit militant. Sculptorul Wladimir C. Hegel a realizat busturile atât pentru București cât și pentru Galați.

Și cât de mult a cîntărit în epocă gîndul, dar mai ales fapta lui V. A. Urechia au demonstrat-o două episoade petrecute în modesta localitate de munte Azuga. La 31 august 1908 prahovenii au dezvelit monumentul de cinstire a lui V. A.

³⁸ V. A. Urechia, *Papa de la Neva*, conferință ținută la Ateneul Român în ziua de 7 decembrie 1901 pentru societatea Tinerimea Română, Buc., 1901, p. 4, 7, 8; Ioan Botezan, Din corespondența lui V. A. Urechia cu Transilvania (George Barițiu și Ioan Rațiu), Galați, 1976

³⁹ Arh. St. Buc., -municipiu, fond Ateneul Român, dosar 5/1903, f. 1, 2

Urechia⁴⁰. Sindicatul ziaristilor a depus cu acest prilej o coroană prin care a omagiat pe V. A. Urechia. Modestul monument ridicat de localnici n-a avut însă o existență de lungă durată întrucît printre primele acte de vandalism petrecute în timpul ocupației dușmane din 1916 a fost distrugerea premeditată a monumentului dedicat aceluia ce o viață de om militase pentru unirea tuturor românilor.⁴¹

Președintelui onorific al Ateneului Român din Dorohoi localnicii i-au înălțat un bust realizat de Cadorn Ettore. Inițiativa anului 1902 s-a materializat în 1906 printr-o lucrare turnată în bronz ca rezultat al fondurilor strînse prin subscripție publică. Amplasat în piața palatului administrativ, a fost dezvelit la 30 aprilie 1906.

La împlinirea a 150 de ani de la naștere, îndemnul lui V. A. Urechia rămîne mobilizator pentru noi: „*Generația mea v-a dat România, voi aveți să-i asigurați existența și mărirea*“, constituindu-se într-o pilduitoare moștenire pentru viitor.

⁴⁰ „Calendarul Minervei, 1909“, p. 57, Cronica anului 1908; V. A. Urechia, *Scrieri literare*, Buc., 1976, p. XXIX

⁴¹ V. A. Urechia, *Scrieri literare*, ediție, prefață, note, glosar, bibliografie de Alexandru George, Editura Minerva, colecția „Restituito“, Buc., 1976

VIRGILIU Z. TEODORESCU

DEMERSURILE LUI V. A. URECHIA PENTRU RIDICAREA STATUII LUI MIRON COSTIN

LIDIA MIHĂILESCU—BRÂNCESCU

În opera de constituire a patrimoniului culturii naționale, de-a lungul secolelor s-au distins, prin valoarea nepieritoare a operei lor, numeroase personalități care au activat în cele mai diferite domenii ale culturii și științei românești. Dintre acestea face parte și V. A. Urechia¹ care, așa cum menționa Mircea Eliade, a continuat „*linia istorică deschisă de mintea vastă a lui Dimitrie Cantemir*“², integrându-se unei „*tradiții enciclopedice*“³, urmată și de alți cărturari de seamă ca Gh. Lazăr, I. E. Rădulescu, Al. Odobescu, B. P. Hasdeu, M. Eminescu, N. Iorga ș.a., caracterizată prin „*setea de a străbate cât mai mult din geografiile spirituale ale lumii*“⁴. Această activitate multilaterală a izvorit întot-

deauna „*din dorința de a sili cultura românească să sară cât mai multe etape, înălțînd-o pe plan mondial, dovedind puterea de creație a geniului românesc*“⁵.

Recunoscător acelor înaintași care au pus piatră de temelie la fundamentarea culturii românești și considerînd că „*amintirea și cultul pentru bărbații care au lucrat în folosul patriei este cel mai neîndoios semn de vitalitate a unei națiuni*“⁶, V. A. Urechia, în calitate de secretar al „Societății pentru ridicarea unei statue lui Miron Costin“, înființată în 1887, s-a străduit să adune fondurile necesare realizării scopului propus în însăși titulatura aleasă. Statuia urma să fie ridicată la Iași, locul unde ilustrul cărturar și-a petrecut cea mai frumoasă și fructuoasă parte a vieții sale.

V. A. Urechia era cu atât mai îndreptățit să desfășoare o asemenea activitate, cu cât în 1882 îi apăruse, ca urmare a însărcinării primite din partea Academiei Române, lucrarea dedicată cronicarului Miron Costin⁷ — pentru care B. P.

¹ V. A. Urechia (1834—1901). După studii urmate în țară și la Paris, timp în care a fondat ziarul „Opiniunea“ care milita pentru unitatea națională, a fost numit profesor la Iași și București, ministru al instrucțiunii publice, președinte a numeroase societăți culturale dintre care Ateneul Român. Alături de Petrarhe Poenaru și V. Boerescu a promulgat legea instrucțiunii publice, a editat numeroase culegeri de documente, lăsînd posterității lucrări de referință ca: *Istoria școalelor de la 1800 la 1864*. A fost membru al Academiei Române și al altora din străinătate.

² B. P. Hasdeu, *Scrieri literare, morale și politice*, Ed. critică cu note și variante de Mircea Eliade, tom. I, Fundația pentru literatură și artă, Buc., 1937, p. III.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

⁶ Arh. St. Buc., fond D. C. Butculescu, dosar 261, 1887

⁷ *Miron Costin*, Opere complete după manuscrise, cu variante și note, cu o recesiune a tuturor codicelor cunoscute pînă astăzi, bibliografia, biografia lui Miron Costin: un glosariu lucrat de L. Șăineanu, portrete, facsimile diverse de V. A. Urechia, prof. la Univ. din Buc., membru al Academiei Române, a fost ministru al cultelor și instrucțiunii publice,

l-a inclus pe Miron Costin.

În acțiunea de păstrare a cultului memoriei lui Miron Costin, V. A. Urechia, personalitate puternic implantată în epocă, s-a dovedit, încă o dată, a fi omul de mare energie care a „*știut să îndeplinească cercetarea științifică și acțiunea*”¹¹. Lui, i s-au alăturat membrii Comitetului diriguitor¹² al societății din care făceau parte D. Sturza, B. P. Hasdeu,¹³ P. S. Melchisedec, I. Kalinderu, A. Papadopol Calimach, A. Odobescu, N. Gane, — primarul orașului Iași — N. Ionescu, N. Culiano — rectorul Universității din Iași, T. Maiorescu, C. D. Stănescu, în fruntea cărora s-a situat ca președinte Mihail Kogălniceanu.¹⁴

Prin prestigiul și autoritatea științifică de care se bucura, Comitetul diriguitor al societății a impulsionat activitatea de înființare în diferite județe din țară a filialelor care aveau ca scop adunarea fondurilor necesare pentru plata atît a sculptorului V. Hegel,¹⁵ care se angajase să facă bustul în

¹¹ V. A. Urechia, *Serieri literare*, Restitutio, Ed. Minerva, Buc., 1976, p. XXIX.

¹² Arh. St. Buc., fond cit., dosar 256/II, f. 2.

¹³ B. P. Hasdeu era director al Direcției Generale a Arhivelor Statului.

¹⁴ M. Kogălniceanu era și președintele Academiei Române.

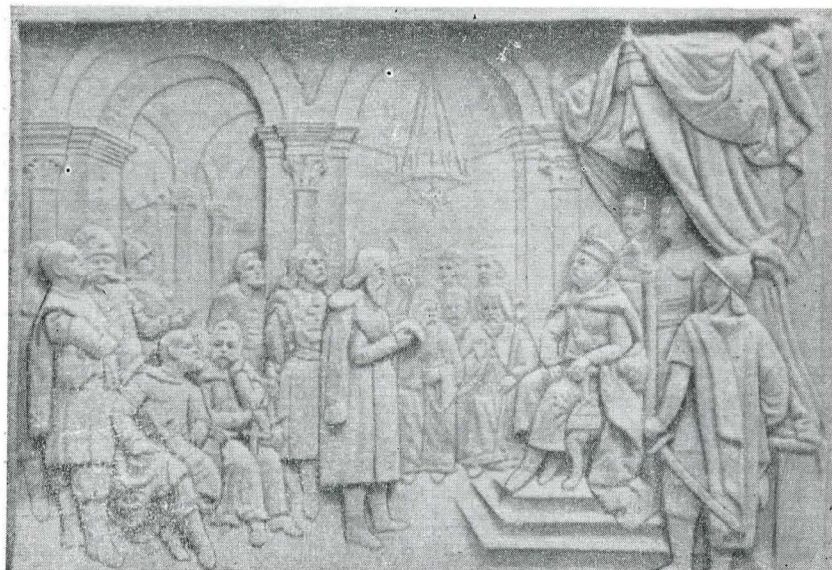
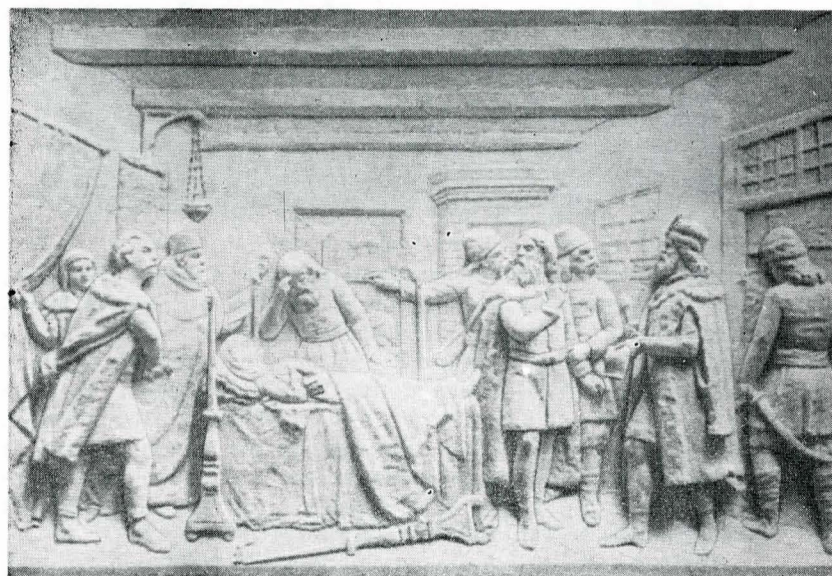
¹⁵ Vladimir Hegel (1839–1918) — sculptor polonez stabilit în România. A studiat la Paris cu Geofroy și Cabet. A fost profesor la Școala de arte și meserii din București (1891), la Școala de institutori, la Școala de arte frumoase (1896). Între statuile lui se citează: Miron Costin (Iași),

Hasdeu și Gr. Tocilescu își exprimaseră public dorința de a vedea retipărit *Letopisețul* într-un mod științific —, aducându-se, în note, variantele după cele mai însemnate codice⁸. Publicarea operelor complete ale lui Miron Costin a contribuit, o dată în plus, la aprofundarea cunoașterii vieții și activității celui care s-a străduit, după cum singur mărturisea: „*iubite cetitorule, să fac letopisețul țării noastre Moldovei din descălecatul ei cel dintii, carele au fost de Traian împăratul*”⁹.

Prezentînd originea daco-romană a poporului român, caracterul unitar al limbii, obiceiurilor și tradițiilor acestuia în contextul unei permanente legături între țările române, Miron Costin arăta că scrierile sale: „De neamul Moldovenilor din ce țară au ieșit strămoșii lor”, „*Letopisețul țării Moldovei de la Aron vodă încoace*”, „*Cronica Țărilor Moldovei și Munteniei*”, etc. aveau și rolul de a educa și învăța cititorii pentru ceea ce aveau de făcut în viitor”. *Letopisețele* — menționa autorul — *nu sînt numai să le citească mul, să știe ce au fost în vremi trecute, ce mai mult, să fie de învățătură, ce este bine și ce este rău, și de ce-i rău să se ferească*”.

Pentru ceea ce reprezenta în cultura și istoria românilor, V. A. Urechia considera chiar că era o datorie de onoare a generației sale, să ridice o statuie lui Miron Costin, deoarece, printr-o eroare de optică „*n-am știut, poate, distinge de ajuns de bine proporțiunile în care s-au prezentat acei oameni mari ai noștri, și am dat realt la individualități istorice mai apropiate de noi, în loc de a ne ocupa de acele mărețe siluete ale secolilor anteriori care se cuvenea, mai înainte de oricine, să primească cultul și amintirea venerabilă a națiunii române în redeșteptare*”¹⁰.

În această categorie de personalități ilustre ale românilor, apreciînd adevăratele izvoare ale valorilor, V. A. Urechia

V. Alecsandri (Iași), C. A. Rosetti (Buc.), monumentul pompierilor din Dealul Spirii (Buc.) etc. A fost membru al Ateneului Român: V. Căndea și Gh. Adamescu, *Dicționarul enciclopedic ilustrat*, Cartea Românească, Buc., p. 1679.

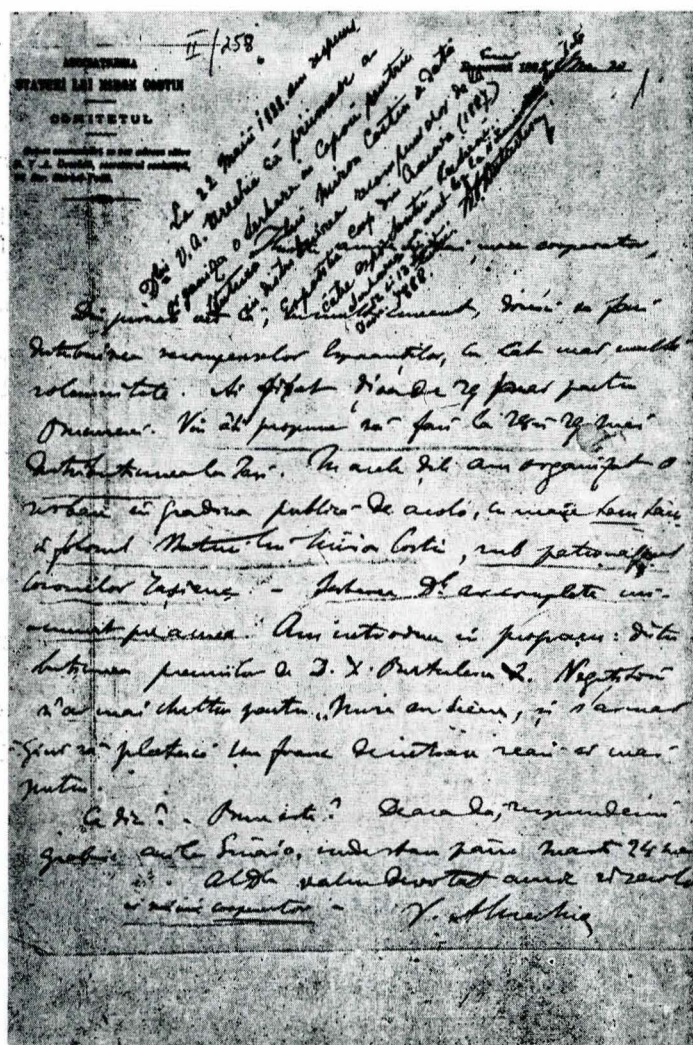
membru corespondent al Academiei spaniole, al Societății etnografice din Brancian, al Congresului preistoric, delegat general al Alianței științifice universale, membru de onoare al Asociațiunii literarii și științifice internaționale și al altor diverse societăți, Buc., Tip. Acad. Române, 1882, tom. I și II.

⁸ Ibidem, p. VII

⁹ N. Cartoian, *Istoria literaturii române vechi*, Ed. Minerva, Buc., 1980, p. 290

¹⁰ Arh. St. Buc., fond cit., dosar 261/II, f. 1.

bronz al lui Miron Costin, cit și pentru celelalte cheltuieli necesitate de serbările ce urmau a avea loc cu ocazia dezvelirii statuii. Conform statutului societății, numele membrilor fondatori — cei care donau suma de 200 lei — și ale celor de onoare — care donau minimum suma de 400 lei — urmau a fi gravate pe pedestalul statuii, iar membrii obișnuiți, care plăteau cotizația de 40 lei, aveau dreptul să semneze pergamentele ce se depuneau la temelia monumentului. Tot aici, urmau să se depună și osemintele aflate în monumentul Costinilor de la Brănișteni.¹⁶

Pe lângă banii adunați din depunerile amintite, fondul societății s-a strîns din subvențiile acordate de stat, comune și consilii județene, din subserieri, colecte și veniturile încasate din baluri, concerte publice, din conferințele ținute de membrii Comitetului diriguitor al societății etc. Banii, depuși la Banca Națională, erau trimiși sculptorului V. Hegel aflat la Paris, prin intermediul ministrului plenipotențiar al României în Franța, Vasile Alecsandri¹⁷, în ratele convenite cu acesta. Sculptorul V. Hegel, care își asumase sarcina de a realiza statuia lui Miron Costin pînă la începutul anului 1888, s-a străduit să găsească expresia caracteristică imaginii vizuale cu valoare istorică, creînd o punte de legătură între trecut, prezent și viitor.

Inscripția săpată în piatră, „Națiunea română recunoască-toare“, își păstrează valabilitatea și astăzi, iar curgerea timpului adaugă mereu noi semnificații și valori actului de cultură.

Din biografia frămîntată a cronicarului, V. Hegel a executat pe pedestalul statuii două basorelieuri care îl reprezintă pe cărturarul moldovean citind Poema polonă în fața lui Jan Sobieski și un altul care înfățișează scena arestării lui Miron Costin, în momentul în care își plîngea soția dece-

dată, de către trimișii lui Constantin Cantemir¹⁸; precum se știe, în urma unei acuzații false, acesta a dispus tăierea capului celui care își iubise țara mai presus de orice.

În legătură cu numeroasele persoane cărora V. A. Urechia¹⁹ s-a adresat în calitate de secretar al societății, — pentru a fi susținut în opera de adunare a fondului necesar —, Direcția Generală a Arhivelor Statului conservă, în tezaurul său, corespondența cu D. C. Butculescu²⁰ — inițiatorul unor societăți cooperative de meseriași și industriași, organizatorul expozițiilor de artă și industrie, susținător fervent al editării de ziare și publicații de specialitate, mare iubitor de cultură.

În vara anului 1888, la Iași, în grădina Copou, Comitetul diriguitor a hotărît organizarea unei mari festivități, în cadrul căreia urmau să se acorde premiile expozanților cooperatori care participaseră în 1887 la expoziția organizată de D. C. Butculescu la Craiova.

Prezența marilor negustori la serbarea de la Iași a adus sume mari beneficiarilor statuii care trebuiau să plătească rata ultimă sculptorului Hegel și să pregătească serbarea dezvelirii statuii. Însemnarea lui D. C. Butculescu pe scrisoarea de invitație a lui V. A. Urechia arată că serbarea s-a desfășurat în grădina Copou „sîmbătă 11 iunie, duminică 12 și luni 13 iunie 1888“²¹. D. C. Butculescu a cheltuit, în total, suma de 750 lei în decurs de 10 zile la Iași, începînd cu data de „5 iunie seara, plecînd din București, cu trenul de 10 ore pînă la 15 iunie 1888“ cînd a plecat din Iași²². Serbările dezvelirii statuii lui Miron Costin, ridicată prin contribuție publică, au avut loc în august 1888²³. S-au depus, în semn de cinstire și omagiu adus marelui cărturar, peste 34 de coroane din partea profesorilor și studenților de la universitățile din Iași și București, societăți și institute de cultură din țară. Cum Miron Costin se bucură de un mare prestigiu dincolo de hotarele țării, delegația Poloniei a ținut să fie prezentă la comemorarea marelui dispărut²⁴.

Activitatea lui V. A. Urechia pentru păstrarea și transmiterea cultului față de înaintașii progresiști s-a concretizat mai tîrziu în contribuția adusă la înălțarea a două monumente în memoria lui Mihail Kogălniceanu, realizate de V. Hegel la Galați (17 octombrie 1893) și la Bacău (21 iunie 1896)²⁵.

Prezentarea acestei laturi a activității deosebit de complexe desfășurate de V. A. Urechia completează imaginea asupra omului de acțiune și energie care a fost, constituind totodată și un demers pentru păstrarea patrimoniului cultural național.

Referitor la importanța păstrării și transmiterii patrimoniului cultural, nu putem să nu cităm cîteva gînduri ce aparțin profesorului Vasile Drăguț: „Dacă de fiecare dată, prin actul de creație al arhitectului sau al artistului, lumea se îmbogățește cu noi valori de referință, prin acțiunea de păstrare și de transmitere a bunurilor patrimoniale se clădește starea de veghe a universului cultural, conștiința devenirii noastre istorice în legătură cu care ființăm ca indivizi și ca popor“²⁶.

¹⁸ „Magazin istoric“, an XVII, nr. 9 (198), sept. 1983, p. 4—9.

¹⁹ V. A. Urechia primea corespondența la adresa str. Știrbei Vodă 66 București. O placă memorială cu această mențiune, ar îmbogăți traseul turistic al orașului cu încă un nume de referință din istoria culturii românești.

²⁰ D. C. Butculescu (1845—1916) născut la Roșiorii de Vede. Studiile le face la Paris. Este considerat inițiatorul organizării cooperației meșteșugărești și industriale din România; al unor congrese economice; editează ziare și publicații de specialitate, înființează societăți ca Enciclopedia, Furnica, Etnografică, Pro Patria etc. Vezi Arh. St. Buc., Fondul familial Butculescu.

²¹ Arh. St. Buc., fond cit., dosar 258/II, f. 1.

²² Ibidem, dosar 261/II, f. 1.

²³ Al. Antoniu, *Album general al României*, 1904, p. II, p. 52

²⁴ Arh. St. Buc., fond cit., II/264, f. 1—1 v.

²⁵ V. A. Urechia, *Scrituri literare*, Restitutio, Ed. Minerva, Buc., 1976, p. XVII.

²⁶ Vasile Drăguț, *Fata morgana la Tassili*, Ed. Sport-Turism, Buc., 1983, p. 5.

¹⁶ Arh. St. Buc., fond cit., dosar 256/II, f. 2.

¹⁷ Vasile Alecsandri, ministru plenipotențiar al României la Paris n perioada 1884—1890, (V. Cîndea, *op. cit.*, p. 1485).